

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri Uygulamalarına Yönelik Geri Bildirimleri

The Students' Feedbacks on Comunication Skills Practices in Ankara University Faculty of Medicine

İpek Gönüllü¹, Begüm Atasay², Şengül Erden¹, Derya Gökmen⁴, Gülfem Çelik⁵

¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Neonatoloji Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

³Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

⁴Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, İmmünoloji ve Allerjik Hastalıkları Bilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Amaç: Bu çalışmada Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi iletişim becerileri derslerinde öğrencilerin aldıkları eğitimlere yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Verilerin toplanmasında, retrospektif olarak öğrencilerin eğitimlerle ilgili verdikleri yazılı geri bildirimler kullanılmıştır. Çalışmaya Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi iletişim becerileri derslerinde, 2010-2017 yılları arasında dönem 2 ve 3'te eğitim alan ve geri bildirim formlarını doldurmuş olan 1831 dönem 2 ve 1831 dönem 3 öğrencisi katılmıştır. Veri toplama aracı olarak, her dönem için ilgili iletişim becerileri uygulamalarını içeren geri bildirim formları oluşturulmuştur. Formdaki maddeler, 3'lü Likert (1: Evet/yararlı, 2: Hayır/yararsız, 3: Kararsızım) şeklinde hazırlanmıştır. Veriler, frekans ve yüzde (%) olarak sunulmuştur.

Bulgular: Bulgulara genel olarak bakıldığında zaman öğrencilerin iletişim becerileri uygulamalarından içerik, süreç, eğiticiler, standardize hastalar, öğrenim materyalleri ve öğrenme ortamı açısından genel olarak memnun oldukları saptanmıştır. Dönem 2 öğrencilerinin geri bildirimleri genel olarak incelendiğinde en yüksek oranda "Evet" yanıtı verdikleri maddeler eğiticilerden memnun olduklarını belirttikleri maddeler (%89,4 ve %89,5) iken, en yüksek oranda "Hayır" yanıtı verdikleri maddeler ders sürelerinin artırılması konusundaki maddeler (%56,4 ve %64,2) olarak bulunmuştur. Dönem 3 öğrencilerinin genel olarak geribildirimleri incelendiğinde en yüksek oranda "Evet" yanıtı verdikleri madde öğrencilerin eğiticilerden memnun olduklarını belirttikleri madde (%95,9) iken, en yüksek oranda "Hayır" yanıtı verdikleri maddeler ders sürelerinin artırılması konusundaki maddeler (%69,5 ve %68,7) ve derse gelmeden önce ön hazırlık yapma konusundaki madde (%50,49) olarak saptanmıştır.

Sonuç: Öğrencilerden alınan olumlu geri bildirimler iletişim becerileri eğitimin, eğiticilerinin ve standardize hastaların öğrenciler tarafından yararlı bulunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp Eğitimi, İletişim Becerileri Eğitimi, Öğrenci Geri Bildirimleri

Abstract

Objectives: The aim of the study is to evaluate the results of student feedbacks about their communication skills practices in Ankara University Faculty of Medicine.

Materials and Methods: Data were collected from prepared feedback forms which the students were asked to fill about their communication skills practices retrospectively. During 2010-2017 academic years, 1831 from the second-year and 1831 from the third-year students participated in the study. Year-specific feedback forms about communication skills practices were developed for each year. The form's items were prepared as 3-point Likert scale (1: Yes/useful, 2: No/useless, 3: Not sure). Data were presented as frequency and percentage (%).

Results: According to the findings, the students were satisfied with the communication skills practices in terms of content, process, educators, standardized patients, learning materials and learning environment. When the second-year students' feedbacks were examined in general, we

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: İpek Gönüllü,

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Tel.: +90 532 744 8080 E-posta: zipgonullu@yahoo.com ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6333-6087

Geliş Tarihi/Received: 29.04.2019 Kabul Tarihi/Accepted: 19.11.2020

©Telif Hakkı 2021 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Galenos Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Yayınlanan tüm içerik CC BY-NC-ND lisansı altındadır.

found that the items with the highest rate of "Yes" answers were the items of the students' satisfaction with their educators (89.4% and 89.5%) and the items with the highest rate of "No" answers were the items of increasing the course duration (56.4% and 64.2%). When the third-year students' feedbacks were examined, we found that the item with the highest rate of "Yes" answer was the item of the students' satisfaction with their educators (95.9%) and the items with the highest rate of "No" answers were the items of increasing the course duration (69.5% and 68.7%) and the item of the preparation before course (50.49%).

Conclusion: Positive feedbacks show that the students are generally satisfied with their communication skills practices, educators and standardized patients.

Key Words: Medical Education, Communication Skills Training, Student Feedback

Giriş

İnsanlar var olmak ve yaşamlarını devam ettirmek amacıyla başkalarına ihtiyaç duymakta; bilgi edinme, tanıma, yalnız kalmama gibi düşünce ve duygularla diğer insanlarla iletişim kurmaktadır (1). İletişim kısaca, "bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci" olarak tanımlanabilir (2). İletişimin sağlıklı olması, ilişkilerin anlamlı ve doyurucu olmasını sağlarken, sağlıksız iletişim, kişilerin kendilerini anlaşılmamış hissetmelerine ve ilişkilerde çatışma yaşamalarına neden olabilmektedir (3). Etkili iletişim becerilerinin, her türlü insan ilişkisinde ve kişilerin meslek yaşamında ilişkileri kolaylaştırıcı etkisi bulunmakta (4) ve bu becerilerin kazanılması özellikle kişilerarası ilişkilerin yoğun olduğu meslek gruplarında çalışanlar için daha da önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda sağlık personelinin hastalarla konuşma şekli, onlara davranış biçimleri hastaların sağlık personeli ile ilişkilerinden sağladıkları doyumunu etkilemektedir (5).

Duruma doktor-hasta ilişkisi yönünden bakıldığı zaman; dinlenildiğini ve anlaşıldığını hisseden hasta, doktoruna güvenir, hastalığı ile ilgili tüm bilgileri ayrıntılarıyla paylaşır ve sonuçta hastanın memnuniyeti (6) ve doktorun mesleki doyumunu artar (7,8). Nitekim ilişkilerden memnun olmayan hastaların tedaviye uymayabildikleri, doktorlarının bilgisinden ve yeteneğinden kuşkuya düşebildikleri, iyileşmelerinin uzun sürebildiği ve yanlış tedavi düşüncesiyle doktorlarına karşı dava açabildikleri görülmektedir (9,10). Buna karşın doktor ve hastası arasındaki etkili iletişim sonucu olarak doktorlar hastalarından daha doğru bilgi toplar ve daha doğru tanı koyarlar, hastalar tedaviye daha fazla uyum gösterir ve daha çabuk iyileşirler (9). Tüm bunlar, bir yandan doktorların mesleki açıdan başarı ve doyumuna katkı sağlarken diğer yandan tükenmişlik ve bezginlik gibi durumlara daha az düşmelerine neden olur. İletişim becerileri, eğitim ile geliştirilebileceği için tıp öğrencilerinin mezuniyet öncesi eğitimleri esnasında iletişim becerileri eğitimi almaları ve uygulamaları onların gelecekteki hekimlik başarılarını artıracaktır (11).

Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı iletişim becerileri eğitimleri, tıp fakültelerinde giderek önem kazanmaya başlamış ve Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi-Ulusal Çekirdek Eğitim

Programı-2020 kapsamında tıp fakültesi mezunlarının ulusal yetkinlik ve yeterlikleri üç yetkinlik alanı ile tanımlanmıştır. Bunlardan ilki "mesleki uygulamalar", ikincisi "mesleki değerler ve yaklaşımlar" üçüncüsü de "mesleki ve bireysel gelişim"dır. İkinci yetkinlik alanı "mesleki değerler ve yaklaşımlar"ın 5. yetkinliği "iletişimci"dir (12). Bu bağlamda Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi (AÜTF) yeterliliklerinden biri de "iletişimci" olarak belirlenmiştir (13).

AÜTF'de iletişim becerileri eğitimi 2007 yılından itibaren başlamıştır. Mezuniyet öncesi tıp eğitimi sürecinde dönem 2'de verilen iletişim becerileri eğitiminin amacı; öğrencilere, çevreleriyle ve çalışacağı ortamlarda etkili iletişim kurabilmeleri için "temel iletişim becerileri" kazandırmaktır. Dönem 3'te ise iletişim becerileri eğitiminin amacı; öğrencilerin hasta, hasta yakınları, meslektaşları ve diğer sağlık çalışanları ile karşılıklı saygı ve güvene dayalı etkili iletişim kurmalarını sağlayacak temel becerileri kazandırmaktır. Bu eğitimlerde öğrencileri mesleğe hazırlamak ve hastalarla görüşmeye hazır hale getirebilmek için standardize hastalar (SH) da görev almaktadırlar. İletişim becerileri eğitiminin öğrenim hedefleri Tablo 1'de verilmiştir.

Derslerde öğrencilerin günlük hayatta karşılaşabileceği deneyimlere ve hekim-hasta iletişimini kapsayan konulara yer verilirken, rol-play ve uygulamalarda kullanılan senaryolar da bu doğrultuda geliştirilmektedir. İletişim becerileri eğitimi, her iki dönemde de bir yarıyla yayılmış şekilde toplam 10-12 saattir. Öğrenciler derslere 10-14 kişiden oluşan bir grupla birlikte ve hep aynı eğiticile katılmaktadır. 2007 yılından itibaren iletişim becerileri derslerinde görev almak üzere fakültemiz öğretim üyelerinden yaklaşık 150 kişi, üniversitemiz dışından, bu konuda profesyonel olarak çalışan bir ekip tarafından sertifikalı "iletişim becerileri" eğitimi almıştır.

Derslerin işleme süreci;

- İnteraktif sunum, soru-cevap ve deneyim paylaşma gibi katılımcı yöntemlerle teorik bilgilerin aktarılması şeklinde yapılmaktadır.

- Rol-play tekniği ile öğrencilerin küçük gruplarda, dönüşümlü olarak iki farklı rolde tanımlı senaryoyu uygulamaları sağlanmakta ve bu esnada standart bir form üzerinden görüşme yapan arkadaşlarını değerlendirmeleri (akran değerlendirmesi) istenmektedir.

- Uygulama 1'de öğrenci ve rol yapan kişi-SH, küçük grup önünde görüşme yapmakta, görüşme sonunda hem öğrenci kendini değerlendirmekte hem de öğrenciye SH, eğitici ve arkadaşları performansını hakkında sözlü geri bildirim vermektedir.

- Uygulama 2'de ise öğrenci SH ile baş başa, tanımlı bir senaryo üzerinden, aynalı cam ve kamera çekimleri yapılan bir odada görüşme yapmakta ve görüşme sonunda öğrenciye SH geri bildirim vermektedir. Bu süreçte eğitici de bir form üzerinden öğrenciyi değerlendirmektedir.

Eğitim hem biçimlendirici hem de belgeleyici şekilde değerlendirilmektedir. Biçimlendirici değerlendirme, rol-play ve uygulama 1 oturumlarında doktoru oynayan öğrenciye SH, arkadaşları ve eğitici tarafından sözlü geribildirim verilerek yapılmaktadır. Bu süreçte akranların ve eğiticilerin kullandığı standart bir form da bulunmaktadır. Belgeleyici değerlendirme ise iki aşamada yapılmaktadır;

1. **Süreç değerlendirme:** Bu amaçla bir adet "dereceli puanlama anahtarı" oluşturulmuştur ve eğitici, tüm süreç boyunca gözlemlediği öğrenciye puanı, öğrencinin devamını, derse katılımını ve genel performansını göz önünde bulundurarak verir.

2. **Son değerlendirme:** Son uygulama olan uygulama 2'de, öğrenci performansının değerlendirilmesi başka bir dereceleme ölçeği kullanılarak yapılmaktadır.

Eğitim süreçlerinin sonunda geri bildirim almak, uygulanan eğitim programının etkililiğini ortaya koyma, eğitimin değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve eğitici özelliklerinin iyileştirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Geri bildirimlerin sonuçları, eğitim programını geliştiren kişilere, programa devam etme, gözden geçirme veya yeni bir aşamaya geçme konusunda bilgi vermektedir (14). Bu nedenle her eğitim sürecinin sonunda düzenli olarak öğrencilerden ve eğiticilerden sözlü ve yazılı olarak geri bildirim alınmakta; öğrenci ve eğiticilerin geri bildirimleri doğrultusunda ders ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin, AÜTF'de mezuniyet öncesi dönemde verilen iletişim becerileri derslerinde aldıkları eğitimlere yönelik yazılı geri bildirimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

AÜTF'de iletişim becerileri derslerini alan öğrencilerle yapılacak olan çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Öğrencilerin, eğitimin içerik ve süreç yönünden uygunluğu ve yararlılığı hakkındaki düşünceleri nelerdir?

2. Öğrencilerin, derslerde görev alan eğiticilere ve SH'lere yönelik düşünceleri nelerdir?

3. Öğrencilerin, derslerde kullanılan araç-gereç, öğrenim materyallerine ve öğrenme ortamına yönelik düşünceleri nelerdir?

Gereç ve Yöntem

AÜTF'de iletişim becerileri derslerine yönelik öğrenci geri bildirimlerinin analiz edildiği bu araştırma, amacı bakımından tarama modelindedir. Verilerin toplanmasında, retrospektif olarak öğrencilerin becerilerle ilgili verdikleri geri bildirimler kullanılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik kurul onayı alınmıştır (13/04/2017, karar sayısı: 123).

Katılımcılar

Çalışmaya, 2010-2017 yılları arasında Dönem 2-3'te iletişim becerileri eğitimi alan ve geri bildirim formlarını doldurmuş olan 1831 Dönem 2 (n=2053) ve 1831 Dönem 3 (n=1963) öğrencisi katılmıştır. Geri bildirim alınmasında öğrencilerin gönüllü olması esas alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, her dönem için ilgili iletişim becerilerini içeren, tüm maddeleri olumlu ifadelerden oluşan geri bildirim formları kullanılmıştır. 2010-2015 yılları arasında kullanılan form, fazla uzun olması ve öğrencilerin doldurma süresi açısından sıkıntı yaşaması nedeniyle 2015 yılından itibaren kısaltılmıştır. Her iki şekilde de formlar 3'lü Likert (1: Evet/yararlı, 2: Hayır/yararsız, 3: Kararsızım) biçiminde hazırlanmıştır. Formda öğrenciye yönelik yaş, cinsiyet, okul numarası ve ad gibi kişisel bilgiler bulunmamaktadır.

Dönem 2-3 öğrencilerinin 2010-2015 eğitim-öğretim yıllarında iletişim becerileri eğitimlerini değerlendirdikleri geri bildirim formları iki bölümden oluşmaktadır: 1. Almış olduğunuz iletişim becerisi eğitiminin değerlendirilmesi, 2. İletişim becerileri eğitimi geliştirme. 2015-2016 eğitim-öğretim yılından itibaren

Tablo 1: İletişim becerileri eğitiminin dönemlere göre öğrenim hedefleri

Dönem 2- Temel iletişim becerileri	Dönem 3- Hasta-hekim iletişimi
Etkili iletişimi ve önemini kavrayacak,	İletişimle ilgili temel kavramları hatırlayacak,
İletişim engellerini açıklayacak,	Hasta-hekim ilişkisi bağlamında etkili iletişimin önemi kavrayacak,
Etkin dinleme ve ben dilini kullanmanın önemini kavrayacak,	İletişimde çatışma çözme yöntemlerini kavrayacak,
Etkili geribildirim taşıması gereken özellikleri açıklayacak,	Çatışma çözmede kazan-kazan yöntemini uygulayacak,
Etkin dinleme, ben dili ve vites değiştirme yöntemlerini uygulayacak,	Çatışma çözme becerisini kullanma yönünden akran-değerlendirme ve öz-değerlendirme yapacak,
Etkin dinleme, ben dili kullanma ve geribildirim verme yönünden akran-değerlendirme ve öz-değerlendirme yapacaktır.	Hasta yaşantısını deneyimleyerek hastanın yaşadığı duyguları anlayacaktır.

kullanılmaya başlanan formlar daha da kısaltılarak; sadece "aldığım eğitim ile" alt başlığını içeren soruları içerecek şekilde tek bölüme indirilmiş ve önceki formda olan soruların bir kısmı çıkarılırken, mevcut forma yeni sorular eklenmiştir. Örneğin; 2013-2014 eğitim-öğretim yılından itibaren kullanılmaya başlanan moodle sistemi üzerinden öğrenciler, iletişim becerileri ile ilgili öğrenci rehberlerine, derslerin slaytlarına ve videolarına istedikleri zaman ulaşabilmektedir. Bu yeni durumu değerlendirmek için 2015-2016 eğitim-öğretim yılından itibaren formlara videolarla ilgili maddeler eklenmiştir. Bunun yanında öğrencilerin eğiticilere ve SH'lere yönelik düşüncelerini, kullanılan araç ve öğretim materyallerini sorgulayan sorular da eklenmiştir.

İstatistiksel Analiz

Verilerin Toplanması

Yazılı geri bildirimlerin alınması için iletişim derslerinin son oturumunu takiben öğrencilere görevli sekreterler tarafından ilgili form verilerle, tek başlarına doldurmaları istenmiştir. Form, yaklaşık 5-10 dakikalık sürede doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Formdaki maddelere öğrenciler "evet" ya da "yararlı", "hayır" ya da "yararsız" ve "kararsız" yanıtlarından birini seçerek cevap vermişlerdir. Veriler, frekans ve yüzde (%) olarak sunulmuştur.

Bulgular

Bulgulara genel olarak bakıldığı zaman öğrencilerin iletişim becerileri uygulamalarından içerik, süreç, eğiticiler, SH'ler, öğrenim materyalleri ve öğrenme ortamı açısından genel olarak memnun oldukları saptanmıştır.

Dönem 2 öğrencilerinin iletişim becerileri eğitimi hakkında verdikleri geri bildirim sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır. Öğrencilerin geri bildirimleri genel olarak incelendiğinde en yüksek oranda "evet" yanıtı verdikleri maddeler "eğitici soru sormaya teşvik etti ve sorduğumuz sorulara cevap verdi" %89,5 ve "eğitici ile olumlu bir iletişim ortamı kurduk" %89,4 oranlarında iken, en yüksek oranda "hayır" yanıtı verdikleri maddeler "teorik uygulamaların süresi artırılmalı" %64,2 ve "genel olarak ders süresi artırılmalı" %56,4 oranlarında olmuştur. Yani, öğrenciler eğiticiler ile ilgili olumlu geri bildirim verirken, ders sürelerinin artırılmasını istememektedir.

Bunun yanında öğrenciler, %88 oranında "ders süresi yeterliydi", %85,5 oranında "eğiticiden anında alınan geri bildirim yararlı idi" ve %85,3 oranında "bu eğitimden sonra yaşantımda empati yapacağımı düşünüyorum" maddelerine "evet"; %40,1 oranında "SH'ler teorik derslere de girmeli" maddesine "hayır" yönünde katıldıklarını belirtmişlerdir.

Dönem 2 öğrencilerinin geri bildirimleri, "iletişim becerileri eğitiminin değerlendirilmesi" ve "iletişim becerileri eğitimi

geliştirme" açısından yorumlandığında, öğrencilerin tıp fakültesi eğitim programının içinde iletişim becerileri eğitiminin gerekli olduğunu düşündüklerini, verilen öğrenim hedeflerinden empati yapmayı ve önemini öğrendiklerini ve bu beceriyi uygulayabileceklerini, buna karşın vites değiştirme becerisini kullanabilme konusunda kendilerini çok da yeterli görmediklerini, eğiticilerden, ders sürelerinden ve SH'lerle olan uygulamalardan hem sayı hem de nitelik olarak memnun oldukları görülmüştür (Tablo 2).

Dönem 3 öğrencilerinin iletişim becerileri eğitimi hakkında verdikleri geri bildirim sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır. Öğrencilerin genel olarak geri bildirimleri incelendiğinde en yüksek oranda "evet" yanıtı verdikleri maddeler "eğitici dersleri etkin bir şekilde anlattı" %95,9, "eğiticiden anında alınan geri bildirim yararlı idi" %93 ve "aldığım eğitim ile hastalarda etkin dinleme yapmanın önemini öğrendim" %92,9 oranlarında iken, en yüksek oranda "hayır" yanıtı verdikleri maddeler "genel olarak ders süresi artırılmalı" %69,5, "teorik uygulamaların süresi artırılmalı" %68,7 ve "uygulamaya gelmeden önce derse ön hazırlık yaptım" %50,4 oranlarında olmuştur. Bu sonuçlar, dönem 3 öğrencilerinin eğiticiler ile ilgili olumlu düşüncelere sahip olduklarını ve ders süresinin artırılmasını istemediklerini gösterirken; derse gelmeden önce ön hazırlık yapmadıklarını da göstermektedir.

Bunun yanında öğrenciler, %90,5 oranında "eğitici ile olumlu iletişim içinde idim", %89 oranında "eğitici etkili iletişim yönünden iyi bir rol model oldu" ve %88,2 oranında "aldığım eğitim ile hastalarda empati yapmayı ve önemini öğrendim" maddelerine "evet"; %48,4 oranında "SH'ler teorik derslere de girmeli", %46,6 oranında "pratik uygulamaların süresi artırılmalı" ve %40,3 oranında "dönem 3 temel iletişim becerisi düzeyinde kalmalı" maddelerine de "hayır" yönünde katıldıklarını belirtmişlerdir.

Dönem 3 öğrencilerinin geri bildirimleri, "iletişim becerileri eğitiminin değerlendirilmesi" açısından yorumlandığında; öğrencilerin, iletişim becerileri eğitiminin, tıp fakültesi eğitim programının içinde gerekli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Ayrıca verilen öğrenim hedeflerinden en çok etkin dinleme ile empati yapmayı ve bu becerilerin önemini, hasta-hekim ilişkisi bağlamında etkili iletişimin önemini öğrendiklerini de görmekteyiz. Buna karşın, öğrencilerin vites değiştirme konusunda kendilerini daha az yeterli gördükleri ve iletişim ile ilgili klinik örnek tartışma sayısının daha fazla olmasını istedikleri saptanmıştır. Geri bildirimler, "iletişim becerileri eğitimi geliştirme" açısından yorumlandığında; öğrencilerin eğiticilerden, ders sürelerinden ve SH'lerle olan uygulamalardan hem sayı hem de nitelik olarak memnun oldukları görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 2: 2010-2017 eğitim-öğretim yılları arasında iletişim becerileri eğitimi alan dönem 2 öğrencilerinin geri bildirim formundaki maddelere verdikleri yanıtlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Maddeler	n (%)		
	Evet	Hayır	Kararsızım
1. Almış olduğunuz iletişim becerisi eğitiminin değerlendirilmesi			
Sizce, tıp fakültesi eğitiminde iletişim becerisi eğitimi gerekli mi?	957 (%83,9)	85 (%7,4)	99 (%8,7)
Aldığım eğitim ile;			
Etkin dinlemeyi yeterince öğrendim	1507 (%82,6)	100 (%5,5)	217 (%11,9)
Etkin dinleme sırasında "içerik" ve "duygu içerik" yansıtması yapmayı yeterince öğrendim	1374 (%75,2)	147 (%8)	306 (%16,7)
Uygun beden dillerini öğrendim	771 (%65,8)	156 (%13,3)	245 (%20,9)
Empati yapmayı ve önemini öğrendim	1542 (%84,4)	107 (%5,9)	178 (%9,7)
Dinleme hatalarını kullanmanın olumsuz sonuçlarını öğrendim	1476 (%80,7)	119 (%6,5)	235 (%12,8)
İletişim engellerini kullanmanın olumsuz sonuçlarını öğrendim	1479 (%81,1)	131 (%7,2)	214 (%11,7)
Sen dilini kullanmanın olumsuz sonuçlarını öğrendim	1490 (%81,4)	110 (%6)	230 (%12,6)
Ben dilinin yöntemlerini öğrendim	1464 (%80)	108 (%5,9)	257 (%14,1)
Vites değiştirme yöntemlerini öğrendim	1190 (%65,1)	184 (%10,1)	455 (%24,9)
Bu eğitimden sonra yaşantımda;			
Etkin dinleme yapmaya istekliyim	945 (%80,5)	93 (%7,9)	136 (%11,6)
Etkin dinleme sırasında "içerik" ve "duygu içerik" yansıtması yapacağımı düşünüyorum	828 (%70,6)	115 (%9,8)	230 (%19,6)
Uygun beden dilini kullanacağımı düşünüyorum	868 (%73,9)	99 (%8,4)	207 (%17,6)
Empati yapacağımı düşünüyorum	999 (%85,3)	70 (%6)	102 (%8,7)
Dinleme hatalarını yapmamaya gayret göstereceğim	984 (%84)	71 (%6,1)	116 (%9,9)
İletişim engellerini kullanmamaya gayret göstereceğim	930 (%79,4)	85 (%7,3)	157 (%13,4)
Sen dilini kullanmayacağımı düşünüyorum	780 (%66,7)	116 (%9,9)	273 (%23,4)
Ben dilini kullanmaya özen göstereceğimi düşünüyorum	961 (%81,9)	69 (%5,9)	144 (%12,3)
Vites değiştirme yöntemlerini kullanacağımı düşünüyorum	749 (%63,9)	109 (%9,3)	315 (%26,9)
2. İletişim becerileri eğitimi geliştirme	Yararlı	Yararsız	Kararsızım
Eğitici ile yapılan sınıf dersi (teorik ders) yararlı idi.	873 (%76,6)	91 (%8)	176 (%15,4)
Standardize hastalar ile görüşme şeklinde olan pratikler yararlı idi.	952 (%83,4)	62 (%5,4)	127 (%11,1)
Standardize hastadan anında alınan geribildirim yararlı idi.	799 (%80,9)	68 (%6,9)	121 (%12,2)
Eğitici anında alınan geribildirim yararlı idi.	843 (%85,5)	61 (%6,2)	82 (%8,3)
Öğrencilerin kendi aralarında olan pratik uygulamalar yararlı idi.	642 (%65)	154 (%15,6)	192 (%19,4)
Sınıfta yapılan geri bildirim yararlı idi.	795 (%69,9)	136 (%12)	206 (%18,1)
	Evet	Hayır	Kararsızım
Eğiticiler yeterli idi	905 (%79,4)	97 (%8,5)	138 (%12,1)
Bundan sonrası için önerilerim;	Evet	Hayır	Kararsızım
Genel olarak ders süresi artırılmalı	293 (%25,7)	642 (%56,4)	204 (%17,9)
Pratik uygulamaların süresi artırılmalı	630 (%55,2)	377 (%33)	134 (%11,7)
Teorik uygulamaların süresi artırılmalı	251 (%22)	731 (%64,2)	157 (%13,8)
Standardize hastalar teorik derslere de girmeli	518 (%45,6)	456 (%40,1)	163 (%14,3)
Konu ile ilgili filmler gösterilmeli	822 (%72,2)	187 (%16,4)	130 (%11,4)
Dönem 2 temel iletişim becerisi düzeyinde kalmalı	563 (%49,6)	299 (%26,3)	273 (%24,1)
Bu beceri uygulamasının meslek yaşantım için gerekli olduğunu düşünüyorum*	542 (%82,7)	38 (%5,8)	75 (%11,5)
Bu beceri uygulamasını bu dönemde almış olmamın yararlı olacağını düşünüyorum*	498 (%76,1)	53 (%8,1)	103 (%15,7)
Uygulamaya gelmeden önce derse hazırlanmak için gerekli eğitim materyaline nasıl ulaşacağımı (moodle) biliyordum*	335 (%51,2)	154 (%23,5)	165 (%25,2)
Uygulamaya gelmeden önce derse ön hazırlık yaptım*	301 (%46)	182 (%27,8)	172 (%26,3)
Öğrenme ortamının fiziksel koşulları uygundu*	499 (%76,3)	54 (%8,3)	101 (%15,4)

Tablo 2: continued

Uygulamada kullanılan öğrenim rehberi yeterliydi*	513 (%78,4)	47 (%7,2)	94 (%14,4)
Eğitim programı düzeyime uygun hazırlanmıştı*	544 (%83,3)	39 (%6)	70 (%10,7)
Eğitim için kullanılan araç gereçler uygun ve yeterliydi*	496 (%76,2)	48 (%7,4)	107 (%16,4)
Eğitici ile olumlu bir iletişim ortamı kurduk*	585 (%89,4)	19 (%2,9)	50 (%7,6)
Eğitici soru sormaya teşvik etti ve sorduğumuz sorulara cevap verdi*	586 (%89,5)	25 (%3,8)	44 (%6,7)
Ders süresi yeterliydi*	572 (%88)	25 (%3,8)	53 (%8,2)
Rol-Play dersleri hastanın ve hekimin içinde bulunduğu duyguyu anlamam açısından yararlı oldu*	529 (%81)	51 (%7,8)	73 (%11,2)
Standardize hasta rolünün gereklerini yerine getirdi*	560 (%85,8)	27 (%4,1)	66 (%10,1)
Standardize hastaların verdiği geribildirimler performansına uygundu*	545 (%83,3)	35 (%5,4)	74 (%11,3)
Uygulamada kullanılan senaryolar anlaşılırdı*	532 (%81,3)	40 (%6,1)	82 (%12,5)
Standardize hastalarla yapılan uygulamaların sayısı yeterliydi*	506 (%77,6)	50 (%7,7)	96 (%14,7)
Geribildirim dersleri yaptığımız uygulamayı görmemiz ve eksiklerimizi fark etmemiz açısından yararlıydı*	529 (%80,9)	46 (%7)	79 (%12,1)
Aldığım eğitimi günlük yaşantımda ve iş yaşamımda kullanacağımı düşünüyorum*	500 (%76,6)	58 (%8,9)	95 (%14,5)

*: Bu maddeler 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim-öğretim yılları arasında iletişim becerileri eğitimi alan dönem 2 öğrencilerinin geri bildirim formundaki yeni eklenen maddelerdir

Tablo 3: 2010-2017 eğitim-öğretim yılları arasında iletişim becerileri eğitimi alan dönem 3 öğrencilerinin geri bildirim formundaki maddelere verdikleri yanıtlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Maddeler	n (%)		
	Evet	Hayır	Kararsızım
1. Almış olduğunuz iletişim becerisi eğitiminin değerlendirilmesi			
Sizce, tıp fakültesi eğitiminde iletişim becerisi eğitimi gerekli mi?	283 (%81,6)	28 (%8,1)	36 (%10,4)
Aldığım eğitim ile;			
Hasta merkezli yaklaşımın yararlarını öğrendim	1272 (%84,6)	100 (%6,6)	132 (%8,8)
Hastalarda etkin dinleme yapmanın önemini öğrendim	1077 (%92,9)	42 (%3,6)	40 (%3,5)
Uygun beden dillerini öğrendim	928 (%80)	94 (%8,1)	138 (%11,9)
Hastalarda empati yapmayı ve önemini öğrendim	1022 (%88,2)	54 (%4,7)	83 (%7,2)
Dinleme hatalarını kullanmanın olumsuz sonuçlarını öğrendim	994 (%85,8)	75 (%6,5)	90 (%7,8)
İletişim engellerini kullanmanın olumsuz sonuçlarını öğrendim	999 (%86)	67 (%5,8)	96 (%8,3)
Hastalar ile ilişkide "Sen dilini" kullanmanın olumsuz sonuçlarını öğrendim	997 (%85,9)	64 (%5,5)	100 (%8,6)
Ne zaman "Ben dilini" kullanmam gerektiğini öğrendim	1002 (%86,3)	56 (%4,8)	103 (%8,9)
Çatışma çözüm yöntemlerini öğrendim	1430 (%78,6)	134 (%7,4)	256 (%14,1)
İletişim ile ilgili yeterince klinik örnek tartışıldı	970 (%64,5)	248 (%16,5)	286 (%19)
Hekimler için iletişim becerisi dersinin gerekli olduğuna inandım	281 (%78,7)	42 (%11,8)	34 (%9,5)
Etkin dinleme ve ben dili kullanma becerilerini uygulamayı pekiştirdim	518 (%77,9)	68 (%10,2)	79 (%11,9)
Vites değiştirme yöntemlerini öğrendim	444 (%66,9)	83 (%12,5)	137 (%20,6)
Hasta-hekim ilişkisi bağlamında etkili iletişimin önemini öğrendim	279 (%87,2)	16 (%5)	25 (%7,8)
Bu eğitimden sonra klinik stajlarda;			
Etkin dinleme yapacağımı düşünüyorum	294 (%82,6)	34 (%9,6)	28 (%7,9)
Etkin dinleme sırasında "içerik" ve "duygu içerik" yansıtması yapacağımı düşünüyorum	263 (%73,7)	47 (%13,2)	47 (%13,2)
Uygun beden dilini kullanacağımı düşünüyorum	288 (%80,7)	35 (%9,8)	34 (%9,5)
Empati yapacağımı düşünüyorum	285 (%80,1)	35 (%9,8)	36 (%10,1)
Dinleme hatalarını yapmamaya gayret göstereceğim	300 (%84,3)	29 (%8,1)	27 (%7,6)
İletişim engellerini kullanmamaya gayret göstereceğim	279 (%78,2)	32 (%9)	46 (%12,9)
Sen dilini kullanmayacağımı düşünüyorum	247 (%69,2)	39 (%10,9)	71 (%19,9)

Tablo 3: continued

Ben dilini kullanmaya özen göstereceğimi düşünüyorum	281 (%78,7)	32 (%9)	44 (%12,3)
Vites değiştirme yöntemlerini kullanacağımı düşünüyorum	252 (%70,6)	44 (%12,3)	61 (%17,1)
Çatışma çözümü yöntemlerini uygulayacağımı düşünüyorum	273 (%76,7)	37 (%10,4)	46 (%12,9)
2. İletişim becerileri eğitimini geliştirme	Yararlı	Yararsız	Kararsızım
Eğitici ile yapılan sınıf dersi (teorik ders) yararlı idi	911 (%78,9)	84 (%7,3)	159 (%13,8)
Standardize hastalar ile görüşme şeklinde olan pratikler yararlı idi	1013 (%87,8)	54 (%4,7)	87 (%7,5)
Standardize hastadan anında alınan geribildirim yararlı idi	787 (%83,5)	54 (%5,7)	102 (%10,8)
Eğiticiden anında alınan geribildirim yararlı idi	878 (%93)	30 (%3,2)	36 (%3,8)
Öğrencilerin kendi aralarında olan pratik uygulamalar yararlı idi	631 (%66,8)	131 (%13,9)	182 (%19,3)
Sınıfta yapılan geri bildirim yararlı idi	836 (%72,6)	126 (%10,9)	190 (%16,5)
Eğitimin içeriği yararlı idi	141 (%67,5)	23(%11)	45 (%21,5)
Aldığınız iletişim becerisi eğitiminizin eğiticisini değerlendirme;	Evet	Hayır	Kararsızım
Eğitici ile olumlu iletişim içinde idim	1331 (%90,5)	64 (%4,4)	75 (%5,1)
Eğitici etkili iletişim yönünden iyi bir rol-model oldu	1020 (%89)	58 (%5,1)	68 (%5,9)
Eğitici dersleri etkin bir şekilde anlattı	772 (%95,9)	14 (%1,7)	19 (%2,4)
Eğiticiler yeterli idi.	261 (%74,6)	38 (%10,9)	51 (%14,6)
Bundan sonrası için önerilerim;			
Genel olarak ders süresi artırılmalı	67 (%19,3)	242 (%69,5)	39 (%11,2)
Pratik uygulamaların süresi artırılmalı	147 (%42)	163 (%46,6)	40 (%11,4)
Teorik uygulamaların süresi artırılmalı	69 (%19,8)	239 (%68,7)	40 (%11,5)
Standardize hastalar teorik derslere de girmeli	119 (%34,1)	169 (%48,4)	61 (%17,5)
Konu ile ilgili filmler gösterilmeli	200 (%57,1)	96 (%27,4)	54 (%15,4)
Dönem 3 temel iletişim becerisi düzeyinde kalmalı	135 (%38,9)	140 (%40,3)	72 (%20,7)
Dönem 3'te doktorlar için iletişim teması daha fazla anlatılmalı	171 (%48,9)	111 (%31,7)	68 (%19,4)
Bu beceri uygulamasının meslek yaşantım için gerekli olduğunu düşünüyorum*	478 (%72,8)	80 (%12,2)	99 (%15,1)
Bu beceri uygulamasını bu dönemde almış olmamın yararlı olacağını düşünüyorum*	440 (%66,8)	104 (%15,8)	115 (%17,5)
Aldığım eğitimi günlük yaşantımda ve iş yaşamımda kullanacağımı düşünüyorum*	408 (%62,4)	97 (%14,8)	149 (%22,8)
Uygulamaya gelmeden önce derse hazırlanmak için gerekli eğitim materyaline nasıl ulaşacağımı (moodle) biliyordum*	326 (%49,5)	193 (%29,3)	139 (%21,1)
Uygulamaya gelmeden önce derse ön hazırlık yaptım*	165 (%25)	332 (%50,4)	162 (%24,6)
Öğrenme ortamının fiziksel koşulları uygundu*	405 (%61,5)	92 (%14)	162 (%24,6)
Uygulamada kullanılan öğrenim rehberi yeterliydi*	405 (%61,6)	107 (%16,3)	146 (%22,2)
Eğitim programı düzeyime uygun hazırlanmıştı*	480 (%73,1)	64 (%9,7)	113 (%17,2)
Eğitim için kullanılan araç gereçler uygun ve yeterliydi*	432 (%66,1)	91 (%13,9)	131 (%20)
Eğitici soru sormaya teşvik etti ve sorduğumuz sorulara cevap verdi*	548 (%82,3)	53 (%8)	65 (%9,8)
Ders süresi yeterliydi*	553 (%83,2)	43 (%6,5)	69 (%10,4)
Rol-play dersleri hastanın ve hekimin içinde bulunduğu duyguyu anlamam açısından yararlı oldu*	425 (%63,9)	116 (%17,4)	124 (%18,6)
Uygulamada kullanılan senaryolar anlaşılırdı*	408 (%61,4)	135 (%20,3)	121 (%18,2)
Standardize hastalarla yapılan uygulamaların sayısı yeterliydi*	513 (%77,3)	69 (%10,4)	82 (%12,3)
Standardize hasta rolünün gereklerini yerine getirdi*	496 (%74,7)	74 (%11,1)	94 (%14,2)
Standardize hastaların verdiği geri bildirimler performansına uygundu*	492 (%74)	74 (%11,1)	99 (%14,9)

*: Bu maddeler 2015-2016 ve 2016-2017 eğitim-öğretim yılları arasında iletişim becerileri eğitimi alan dönem 3 öğrencilerinin geri bildirim formundaki yeni eklenen maddelerdir

Tartışma

Güvenli ve kaliteli sağlık hizmetinin en temel bileşeni etkili iletişim becerileridir (15). Hasta-doktor arasındaki iletişimin iyi olması, hastaların sağlık durumlarını olumlu etkilemekte, tedaviye uyumlarını kolaylaştırmakta (16,17) ve tıbbi bakım kalitesinin temelini oluşturmaktadır (18). Sonuç olarak doktorların etkili iletişim becerilerine sahip olmaları, yüksek kalitede sağlık hizmeti ve hasta bakımı sağlanması açısından son derece önemli ve gereklidir. Tıpta iletişim becerilerinin tanımı, bilgi toplamak, paylaşmak, onam almak, problem çözmek, daha iyi akıl yürütebilmek, ilişkileri düzenlemek ve sürdürmek, güven sağlamak ve endişeyi azaltmaktır (19). Bu becerileri kazanmak ve geliştirebilmek, mezuniyet öncesinden itibaren tıp eğitiminde öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirilmesini zorunlu kılmış ve iletişim becerileri eğitiminin mezuniyet öncesi tıp eğitimi müfredatında yer almasına neden olmuştur (20). Uzun yıllar, öğrencilerin iletişim becerilerin artırmak için çeşitli öğretim yaklaşımları denenmiş ve interaktif (öğrenci merkezli) yöntemlerin daha fazla kullanıldığı programların, öğrencilerin bu becerileri kazanması ve geliştirmesi için daha başarılı olduğu bulunmuştur (11,21). Simülasyon da öğrencilerin gerçek klinik benzeri ortamlarda, güvenli bir şekilde, gerçek hayat benzeri senaryolarla uygulamalar yaptıkları, hatalarından öğrendikleri, geri bildirim aldıkları ve becerilerini geliştirdikleri, öğrenci-merkezli bir eğitim stratejisidir. Simülasyon kullanılarak yapılan eğitimlerde manken-maketle, bilgisayarla ya da gerçek insanlarla yapılabilen eğitim sürecinde, teknik beceriler dışında iletişim becerileri gibi teknik olmayan beceriler de uygulanabilir ve geliştirilebilir (15).

Bu çalışmada, AÜTF'de uygulanan, öğrenci merkezli yöntemlerin ve simülasyonun kullanıldığı iletişim becerileri eğitimine yönelik alınan öğrenci geri bildirimleri, "eğitimin içerik ve sürecinin uygunluğu ve yararlılığı", "eğiticiler ve SH'ler" ve "öğrenme ortamı ve öğrenme materyalleri" açısından değerlendirilmiştir. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiği zaman öğrencilerin uygulamalardan memnun oldukları, maddelerin çoğuna olumlu cevaplar verdikleri saptanmıştır. Yapılan birçok araştırmada da mezuniyet öncesi dönemde iletişim becerileri eğitim alan tıp fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğunun bu uygulamalardan memnun olduğu gösterilmiştir (19,22,23).

Bu çalışmada "eğitimin içerik ve sürecinin uygunluğu ve yararlılığı" açısından sorulan sorulardan "bu beceri uygulamasının meslek yaşantım için gerekli olduğunu düşünüyorum" maddesine dönem 3 öğrencileri %72,8, dönem 2 öğrencileri %82,7 oranlarında "evet" cevabını vermişlerdir. Loureiro ve ark.'nın (24) yapmış olduğu bir çalışmada da üçüncü sınıf öğrencilerinin %61'i tıpta iletişim becerilerinin önemli olduğunu fark ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca "eğitici ile olumlu bir iletişim ortamı kurduk" %89,4-%90,5 oranlarında, "eğiticiden

anında alınan geri bildirim yararlı idi" %85,5-%93 oranlarında, "SH'lerle uygulama yapmak yararlı oldu" %83,4-%87,8 oranlarında ve "ders süresi yeterliydi" %83,2-%88 oranlarında olumlu değerlendirilen maddelerdir. Bu durumda öğrencilerin eğiticilerden, kullanılan yöntem, süreç ve içerikten yüksek oranda memnun oldukları söylenebilir. Literatürde öğrencilerin simüle hastalarla yaşadıkları deneyimler hakkında yapılan bir çalışmada, sunum veya okuma gibi öğretim yöntemlerine kıyasla simüle hastalarla görüşmenin daha faydalı olduğu, uygulamayı takip eden sürede yapılandırılmış geri bildirim verilmesinin öğrencilerin becerilerini geliştirmeleri açısından önemli olduğu belirtilmiştir (21). İletişim becerileri eğitiminde simülasyonun kullanılmasına dair öğrenci yanıtlarının bakıldığı başka bir çalışmada, sonuçlar büyük oranda yüksek çıkarken, öğrencilerin öğrenme sürecinde gerçek hasta yerine simüle hastayı daha yüksek oranda tercih ettikleri bildirilmiştir (25).

"Eğitimin içerik ve süreci" açısından öğrencilerin verdikleri cevaplar çoğunlukla olumluyken, maddelerden "uygulamaya gelmeden önce derse ön hazırlık yaptım" %25-%46 oranlarında ve "uygulamaya gelmeden önce derse hazırlanmak için gerekli eğitim materyaline nasıl ulaşacağımı (moodle) biliyordum" %49,5-%51,2 oranlarında, olumsuz değerlendirilen ve öğrencilerin en düşük oranda "evet", en yüksek oranda "hayır" dediği maddelerdir. Aynı sonuç, mesleki beceriler ile ilgili olan öğrenci geri bildirim anketlerinde de çıkmıştır (26). 2015-2016 eğitim öğretim yılından itibaren öğrenciler, hem beceriler için çekilmiş eğitim videolarına hem de öğrenci rehberlerine diledikleri zaman internet üzerinden ulaşabilmektedirler. Bu konuda gerekli bilgilendirmeler yapılmış olmasına rağmen öğrencilerin derslere ön hazırlık yapmada çok da istekli olmadıkları görülmektedir. Bu konuda daha açıklayıcı ve tanımlayıcı bilgilerin yaygınlığının ve sürekliliğinin sağlanması ya da konunun öğrenci grupları ile tartışılarak elektronik ortamdaki eğitim materyallerinin beklenenden daha az kullanılma nedenlerinin anlaşılmasına yönelik araştırma yapılması gerekliliği aşikardır.

Öğrencilerin "eğiticiler ve SH'ler" konusunda verdikleri cevaplar incelendiği zaman öğrencilerin eğiticiler hakkında olumlu geri bildirim verdikleri gözlenmiş ve öğrencilerin eğiticilerin bu eğitim sürecinde yeterli performans gösterdikleri konusunda hem fikir oldukları görülmüştür. Aynı şekilde SH'ler hakkındaki maddelere ("SH rolünün gereklerini yerine getirdi", "SH'lerin verdiği geri bildirimler performansıma uygundu") verdikleri cevaplara bakıldığı zaman öğrencilerin SH performanslarından memnun oldukları anlaşılmaktadır.

"Öğrenme ortamı ve öğrenme materyalleri" açısından geri bildirimlere bakıldığı zaman "öğrenme ortamının fiziksel koşulları uygundu" %76,3-%61,5, "uygulamada kullanılan öğrenim rehberi yeterliydi" %78,4-%61,6, "eğitim için kullanılan araç gereçler uygun ve yeterliydi," %76,2-%66,1, "uygulamada kullanılan senaryolar anlaşılırdı" %81,3-%61,4 oranlarında

iken bu soruların olumlu cevaplanma oranlarının dönem 2 öğrencilerine göre dönem 3'lerde daha düşük olduğu yani memnuniyetin sınıfla birlikte azaldığı görülmüştür. Bunun nedeninin araştırılması için öğrencilerle "odak grup" görüşmeleri yapılmasının faydalı olabileceği, ayrıca öğrenim rehberi ve senaryoların yeniden gözden geçirilmesinin ve gerekirse yenilenmesinin gerekliliği düşünülmüştür.

Sonuç

Dünyada ve ülkemizde mezuniyet öncesi eğitimin önemli ve vazgeçilmez bileşenlerinden biri iletişim becerileri eğitimi olmuştur. Bu süreç için öğrencilerden alınan olumlu geri bildirimler eğitimin önemine ve gerekliliğine ilişkin öğrenci görüşlerini göstermektedir. Bununla birlikte iletişim becerileri eğitiminin değerlendirilmesinde öğrenci görüşlerinin yanı sıra eğiticilerden de geribildirim alınması değerlendirmenin etkinliğini artıracaktır. Eğitimin etkililiğinin diğer bir göstergesi de öğrencilerin meslek hayatlarındaki uygulamaları ve hastalarının memnuniyeti ile olacaktır. Bu çalışmanın sonuçları sadece çalışmada konu edilen fakültenin uygulamalarını ve öğrencilerinin geri bildirimlerini yansıttığı için genellenemez.

Etik

Etik Kurul Onayı: Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik kurul onayı alınmıştır (tarih: 13/04/2017, karar sayısı: 123).

Hasta Onayı: Çalışma retrospektif veri analizi olarak düzenlendiğinden ve herhangi bir girişim içermediğinden hastalardan onam alınmadı.

Hakem Değerlendirmesi: Editörler kurulunun dışından olan kişiler tarafından değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: İ.G., Ş.E., G.Ç., B.A., Dizayn: İ.G., G.Ç., B.A., Veri Toplama veya İşleme: İ.G., Ş.E., Analiz veya Yorumlama: D.G., İ.G., Literatür Arama: İ.G., Ş.E., Yazan: İ.G., D.G., Ş.E.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

- Gürüz D, Temel Eginli A. İletişim becerileri anlamak-anlatmak- anlamak. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2013.
- Dökmen Ü. Kişilerarası iletişim çatışmaları. Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. 57. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2017.
- Korkut F. İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 1996;2:18-23.

- Korkut F. Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005;28:143-149.
- Atıcı E. Hasta-Hekim ilişkisi kavramı. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2007;33:45-50.
- Zolnerek KB, Dimatteo MR. Physician communication and patient adherence to treatment: a meta-analysis. Med Care. 2009;47:826-834.
- Larson EB, Yao X. Clinical empathy as emotional labor in the patient-physician relationship. JAMA. 2005;293:1100-1106.
- Shapiro J. How do physicians teach empathy in the primary care setting? Acad Med. 2002;77:323-328.
- Gordon T, Edwards WS. Doktor-hasta işbirliği hastanın bakımıyla ilgilenen herkes için gerekli iletişim becerileri. İstanbul: Sistem Yayıncılık; 1997.
- Ozcakir A. Tıp eğitiminde iletişim ve klinik beceriler dersi verilmeli mi?: İtern öğrenci görüşleri. Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi. 2002;22:185-189.
- Aspegren K. BEME Guide No. 2: Teaching and learning communication skills in medicine-a review with quality grading of articles. Med Teach. 1999;21:563-570.
- Ulusal Cep-2020 U, Ulusal Cep-2020 U, Ulusal Cep-2020 D. Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi-Ulusal Çekirdek Eğitim Programı-2020. Tıp Eğitimi Dünyası. 2020;19:1-146.
- Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Çıktıları / Yeterlilikler <http://www.medicine.ankara.edu.tr/mezun-yeterlilikleri/> adresinden 13.04.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Ozdemir SM. Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye'de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2009;6:126-149.
- Kaplonyi J, Bowles KA, Nestel D, et al. Understanding the impact of simulated patients on health care learners' communication skills: a systematic review. Med Educ. 2017;51:1209-1219.
- Leinster S. Medical education and the changing face of healthcare delivery. Med Teach. 2002;24:13-15.
- Rahman A. Initial Assessment Of Communication Skills of Intern Doctors in History-Taking. Medical Teacher. 2000;22:184-188.
- Neumann M, Bensing J, Mercer S, et al. Analyzing the "nature" and "specific effectiveness" of clinical empathy: a theoretical overview and contribution towards a theory-based research agenda. Patient Educ Couns. 2009;74:339-346.
- Karabilgin ÖS, Sahin H, Caliskan SA, ve ark. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi ikinci sınıf eğitim programındaki iletişim becerileri eğitiminin öğrenci bakışı açısından değerlendirilmesi. Tıp Eğitimi Dünyası. 2007;26:13-22.
- Bakogiannis A, Darling JC, Dimitrova V, et al. Simulation for communication skills training in medical students: Protocol for a systematic scoping review. International Journal of Educational Research. 2009;93:243-249.
- Koponen J, Pyörala E, Isotalus P. A comparison of medical students' perceptions of three experiential methods. Health Education. 2011;111:296-318.
- Özan S, Gürsel Y, Günay T, ve ark. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel İletişim Becerileri Programına İlişkin Öğrenci Geri Bildirimleri ve Programda Yapılan Değişiklikler. Tıp Eğitimi Dünyası. 2004;17:35-42.
- Sarıkaya Ö, Uzuner A, Gülpınar MA, ve ark. İletişim Becerileri Eğitimi: İçerik ve Değerlendirme. Tıp Eğitimi Dünyası. 2004;14:27-36.
- Loureiro E, Severo M, Bettencourt P, et al. Third year medical students perceptions towards learning communication skills: implications for medical education. Patient Educ Couns. 2011;85:265-271.
- Rees C, Sheard C, McPherson A. Medical students' views and experiences of methods of teaching and learning communication skills. Patient Educ Couns. 2004;54:119-121.
- Gönüllü İ, Atasay FB, Erden S, ve ark. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Beceri Uygulamalarına Yönelik Geribildirimleri. J Ankara Univ Fac Med. 2018;71:1-8.